

I detta läge har en tendens framträtt att söka i någon mån tillgodose proportionalismens krav på ett annat sätt, nämligen genom ett slags överenskommelser om samverkan med det konservativa oppositionspartiet. Staden Huddersfield har givit namnet åt denna teknik: i en av stadens två valkretsar uppstälde blott de konservativa, i den andra valkretsen blott de liberala en kandidat vid valen i våras, och på detta sätt placerades utan svårigheter en liberal i underhuset. Det har beräknats att en mera genomförd tillämpning av denna metod möjligen skulle kunna förskaffa det liberala partiet ytterligare ett tjugotal mandat. Men å andra sidan har anförts att partiets självständighet i realiteten försvinner om metoden används: de konservativas övervikt är så stor att varje liberal som väljs enligt Huddersfieldssystemet kommer att känna sig beroende av högerns partiledning och inte kan väntas uppträda med tillbörlig oavhängighet.

Den sistnämnda synpunkten segrade nära nog utan motstånd vid den nyss hållna liberala partikongressen i Scarborough. I en resolution avvisades alla "avtal om att på något sätt begränsa antalet liberala kandidater vid parlamentsval". Skall det liberala partiet fortsätta som organisation, måste det stå självständigt till båda de stora partierna och tävla med dem på jämlikhetsprincipens bas — det var det dominerande motivet i debatten.

Varför skall då liberalismen stå kvar som politiskt parti? Dess utsikter att än en gång nå makten, ja, att över huvud nå en ställning av betydelse i det parlamentariska systemet är mänskligt att döma lika med noll. Med viss rätt kan sägas att liberala grundsatser präglar både de konservativa och arbetarpartiet; demokrati, personlig frihet, rättssäkerhet och likhet inför lagen proklameras med styrka av dem båda, och om medvetna diktaturtendenser kan ej längre vara tal. De liberala ledarna hävdar emellertid, och de har starka skäl för sin åsikt, att en fortlevande libe-

ral organisation kan väntas påverka de andra partiernas politik. Dessa partiets ledningar tar hänsyn till en organiserad liberal minoritet, som har meningsfränder även inom labours och de konservativas egna led; försvunne däremot det liberala partiet, skulle de liberala synpunkterna bli mindre respekterade. Och härtill kommer att liberalerna i parlamentet, även om de är få till antalet, genom att ständigt betona av alla erkända principer om frihet, tolerans och mänskliga rättigheter kan tjäna som samvetets röst gentemot de partier som genom att styra eller genom att bereda sig för styret lockas att sätta taktik, tillfälliga framgångar, det rent praktiska i första rummet. "Ett parti som aldrig kan väntas bilda regering, men som

har tillgång till Westminster's väldiga resonansbotten, har möjlighet att stå fast vid sina principer, att spåra upp felsteg och missgrepp, att tala om vad som är rätt och avslöja rutinpolitikernas låga kompromisser", skriver Economist.

Allt detta är riktigt. Samtidigt måste man fastslå det irrationella i ett system som gör ett parti med 2,5 miljoner röster — och med utsikt att vinna ytterligare miljoner med ett rimligare valsätt — till en faktor utan direkt politisk betydelse. Platsen som gott samvete är hedrande, och den kanske är lättast att fylla utan alla aspirationer på makt. Men risken är att samvetets röst inte blir hörd om alla utgår från att den inte kan samla röster och mandat.

7/10

Riksdagstrycket

skall i preliminärt skick enligt ett nu avgivet förslag av förre riksgäldsdirektören publiceras vida tidigare än förut. Under 1951 års riksdag skall man söka genomföra en ordning enligt vilken förmiddagsdebatterna blir tillgängliga i tryck redan påföljande dag och kvällsdebatterna inom två dagar. Det är en tilltalande och långtifrån betydelselös reform. Genom att debatterna snabbt kommer ut i fullständiga referat blir det möjligt för diskussionen utanför riksdagen att på ett helt annat sätt än tidigare anknyta till dem. Man kan också hoppas att det nya systemet gör det svårare för riksdagsmännen att — såsom nu alltför ofta sker — ändra de ursprungliga inläggen inte bara formellt utan också sakligt. Beklagligt är blott att reformen dröjt så länge. Gång efter annan har saken undersökts, men man har på skäl vilkas ohållbarhet nu är klart fastslagen påstått en ändring vara omöjlig. I årtionden har vi därför haft det absurda förhållandet att de svenska riksdagsdebatterna publiceras först efter ett par tre veckor, medan det i utlandet nästan överallt är självfallet att de officiella referaten föreligger efter ett par dagar.